

**80-річчя
члена-кореспондента НАН України
В.Т. ЧЕРЕПІНА**

9 липня виповнилося 80 років відомому фізику-металургу членові-кореспондентові НАН України Валентину Тихоновичу Черепіну.

В.Т. Черепін народився в 1930 р. у м. Черкаси. У 1953 р. він закінчив Київський політехнічний інститут, здобувши спеціальність інженера-металофізика. Після захисту в 1957 р. кандидатської дисертації кілька років викладав у КПІ. У 1962 р. Валентин Тихонович працював експертом ЮНЕСКО з фізичного металознавства у вищих навчальних закладах Індії, а після повернення — у Президії Академії наук УРСР.

У 1965 р. за ініціативою В.Т. Черепіна, тоді старшого наукового співробітника, в Інституті металофізики АН УРСР було розпочато перші дослідження в галузі фізики металевих поверхонь, пов'язані зі створенням іонного мас-спектрального мікроскопа. У 1969 р. учений створив і очолив в інституті відділ фізики металевих поверхонь. Він заснував новий напрям — іонну та електронну спектроскопію та іонну модифікацію поверхні металів і сплавів. Його піонерські дослідження у цій галузі завершилися написанням та захистом у 1972 р. докторської дисертації «Вторинна іонна емісія і мас-спектральна мікроскопія твердих тіл». У 1982 р. його обрано членом-кореспондентом АН УРСР.

В.Т. Черепін був найактивнішим засновником у 1978 р. Київського відділення Московського фізико-технічного інституту. В 1996 р. його було реорганізовано в Фізико-технічний навчально-науковий центр НАН України, який очолив Валентин Тихонович.

Основу наукової діяльності вченого складають фундаментальні дослідження процесів взаємодії іонних пучків і плазмових потоків з поверхнею твердих тіл. Було вивчено закономірності вторинної іонної емісії металів, сплавів, інтерметалідів, аморфних металевих систем і надпровідних металооксидних сполук. Досліджено ефект іонної пасивації металів, тобто процеси адсорбції кисню на поверхні металів і аморфних сплавів після імплантації інертних газів. Ці роботи світового рівня стали фундаментом іонної діагностики фізико-хімічного стану поверхні матеріалів і модифікації їхніх корозійних властивостей за допомогою іонних пучків та низькоенергетичної плазми, розроблення надчутливих методів елементного та фазового пошарового аналізу тонких плівок з високою роздільною здатністю по глибині.

В.Т. Черепін приділяє також значну увагу теоретичним дослідженням. Він виконав спін-поляризовані розрахунки електронної структури поверхні металів, сплавів і

систем плівка-підкладка з метою вивчення структурних, динамічних і магнітних властивостей поверхні цих об'єктів.

Значне місце у діяльності Валентина Тихоновича посідає створення нових приладів для дослідження та аналізу матеріалів. Як заступник директора Інституту металофізики, він багато зробив для розвитку фізичного приладобудування. Під його керівництвом розроблено низку унікальних установок для фундаментальних і прикладних досліджень. Серед них:

- перший у СРСР мас-спектральний мікроскоп, дисекторний іонний мікроскоп;
- вторинно-іонні мас-аналізатори для загального і пошарового аналізу поверхні;
- новітній мас-аналізатор типу «Сферотрон»;
- іонний субмікронний літограф-аналізатор на основі рідкометалевого іонного джерела для мікроструктурування поверхні та тривимірного надчутливого елементного аналізу матеріалів;
- малогабаритний мас-спектрометр MIGMAS для досліджень на борту космічної орбітальної станції «МИР»;
- оригінальне потужне ксенонове іонне джерело для приготування зразків *in situ* в електронному мікроскопі;
- прилади для мас-спектрометричного аналізу поверхні матеріалів, які придатні для серійного виробництва.

В.Т. Черепін є автором більше ніж 320 праць, зокрема 13 монографій, він має 45 авторських свідоцтв на винаходи та 6 патентів. Серед його учнів 22 кандидати і 3 доктори наук.

Валентин Тихонович є одним із засновників і першим президентом (1993–2004 рр.) Українського вакуумного товариства. Він член Нью-Йоркської Академії наук, Міжнародного комітету з мас-спектрометрії вторинних іонів, почесний член Російського мас-спектрометричного товариства, входить до складу редколегії міжнародного журналу «Металлофізика и новейшие технологии».

Плідна наукова та організаторська діяльність В.Т. Черепіна принесла йому заслужене визнання. Він лауреат Державної премії УРСР (1982), премії НТС Мінпрому СРСР ім. Д.К. Чернова (1979) та премії НТС Приладпрому ім. С.І. Вавілова (1983). Його нагороджено орденами «Знак пошани» (1976), Трудового Червоного Прапора (1986), Почесною грамотою Президії Верховної Ради УРСР (1980). Має почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України» (2000).

Наукова громадськість, колеги та учні щиро вітають Валентина Тихоновича з ювілеєм, бажають міцного здоров'я, щастя, невичерпного оптимізму і нових звершень на благо країни.

60-річчя члена-кореспондента НАН України А.А. ЩЕРБИ

3 липня виповнилося 60 років відомому вченому в галузі енергетики члену-кореспонденту НАН України Анатолію Андрійовичу Щербі.

А.А. Щерба народився в 1950 р. у с. Данилівка Одеської області. У 1972 р. закінчив радіофізичний факультет Київського національного університету і розпочав тру-